

MARINKA KUIJPERS

Marinka Kuijpers (1962) studeerde andragologie in Leiden. Na onder meer een loopbaan als verpleegkundige, promoveerde ze in 2003 aan de Universiteit Twente op loopbaancompetenties van werknemers. Dit leidde tot onderzoek naar loopbaanleren in beroepsonderwijs. Ze was onderzoeker bij Cinop, is werkzaam als lector aan De Haagse Hogeschool en sinds april 2012 bijzonder hoogleraar Leeromgeving en leerloopbanen in vmbo en mbo bij de Open Universiteit. Die leerstoel, ingesteld op initiatief van stichting Platforms VMBO, wordt mede ondersteund door de AOC Raad. De AOC Raad betrok haar bij een project om de doorstroom naar groen mbo te vergroten. Studenten van Stoas Wageningen Vilentum Hogeschool gebruiken haar boek 'Breng beweging in je loopbaan'.

Marinka Kuijpers over loopbaanleren

‘Geef **leerlingen** *ruimte*’

“Je ontwikkelt je loopbaan terwijl je hem loopt”, zegt Marinka Kuijpers, expert in loopbaanleren. “Het onderwijs zou leerlingen ruimte moeten geven voor experimenteren zonder dat je direct zegt: dan moet je opnieuw beginnen.” Ervaren en ontdekken in de randgebieden van groen mbo kan leerlingen ook brengen tot een overtuigende keus voor dit domein.

“Een hele loopbaan plannen zodra je een opleiding begint, lukt niet”, zegt Marinka Kuijpers, bijzonder hoogleraar loopbaanleren in beroeps- onderwijs. “Ik geloof niet dat je op je zestiende een definitieve keuze kan maken voor de rest van je leven. Ik hoop dat het onderwijs flexibeler wordt en leerlingen ruimte geeft om te experimenteren en dingen te ontdekken over zichzelf. Zodat ze niet zozeer een bewuste keuze maken voor het leven, maar wel een bewuste keuze voor een volgende stap.”

De aandacht voor loopbaanoriëntatie is gegroeid. Kuijpers, die haar positie als bijzonder hoogleraar combineert met een lectoraat aan de Haagse Hogeschool en een eigen onderneming in loopbaanontwikkeling en -onderzoek, heeft daar een grote rol in gespeeld. Ze is nu gevraagd deel te nemen aan een project van de AOC Raad om groene doorstroom te verhogen. Haar inzet is echter vooral gericht op het keuzeprocess van leerlingen. “Het gaat me niet zozeer om kwantiteit, maar meer de kwaliteit van je instroom. De zorg en techniek hebben immers dezelfde zorgen als groen; hoe krijg je meer instroom? Echt een probleem, want de verwachting is dat we in 2035 veel meer werk dan werkers hebben.”

Behalve voor loopbaanplanning is nu veel aandacht voor arbeidsmarktperspectief. Bij studiekeuze moet de kans op werk meespelen, vindt het Kabinet, en veel opleidingen vallen dan af. “Natuurlijk,” erkent Kuijpers, “het heeft weinig zin hordes mensen op te

leiden voor iets waarvan je weet dat het verandert. Ik hoop dan dat je in de opleiding kunt ontdekken waar je competenties die je leuk vindt nog meer kunt inzetten. Ik wil niet zeggen dat zorg voor dieren of zorg voor bejaarden hetzelfde is, maar het zou kunnen zijn dat in je loopbaanwens zorgen het belangrijkste is. Dat ontdek je als je met andere vormen van zorg in aanraking komt.”

Dat betekent dat sectoren meer moeten samenwerken, vindt ze. “Kijken naar de mogelijkheden op de snijvlakken.” Lastig, “want grenzen zijn soms strak. En bij wervingscampagnes presenteren sectoren vaak de traditionele beelden, niet die snijvlakken.”

Carrièreladder

Loopbaanleren, dat kan leiden tot bewustere keuzes van leerlingen, werd ook als middel tegen schooluitval gezien. Beroepsonderwijs vroeg Kuijpers na haar promotieonderzoek in 2003 over loopbaancompetenties van werknemers, daarom zich in dat onderwijs te verdiepen. Dat deed ze met Frans Meijers, medelector in Den Haag. “Vraag voor ons was: hoe vertaal je loopbaancompetenties op een manier waar docenten wat mee kunnen?” Het betekent voor die docenten vaak een cultuuromslag, vindt ze. “We laten het nog heel erg aan de leerlingen over om iets te doen met hun ervaringen. Ze moeten zelf conclusies trekken voor de richting van hun loopbaan. Veel docenten gaan daarover niet in gesprek. Dat snap ik wel, want ze worden nog vooral opgeleid om een vak over te dragen.”

‘Als leerlingen met overtuiging voor een volgende stap kiezen, zijn ze een heel eind’

Die cultuuromslag acht ze wel nodig. “Je hebt geen baan meer voor de rest van je leven; het is niet zo dat na je studie de carrière ladder klaarstaat.” Loopbaanleren is ook belangrijker naarmate er meer onzekerheid is over die loopbaan. “Je probeert eigenlijk structuur te geven aan hoe je met die onzekerheid kunt omgaan.” Bovendien zoeken mensen vaker zingeving in het werk. “In crisissituaties is het al fijn dat je werk hebt, maar zodra er meer werk is, willen mensen werk dat ertoe doet, werk waarvan ze het

gevoel hebben dat ze iets bijdragen aan de maatschappij. Ook op mbo-niveau 1 en 2 kan het uitmaken of je bijvoorbeeld gaat schoonmaken of fruit gaat uitdelen in een ziekenhuis, ik noem maar wat. Je kunt je dan afvragen: wat voor iemand ben je, wat vind je leuk om te doen en waar haal je aan het eind van de dag voldoening uit?”

Wat wil je worden?

Wat kunnen docenten dan doen? “Je kunt als leerling bijvoorbeeld concluderen, nee die stage was niks, dat is niets voor mij. Maar je kunt ook kijken naar wat vond ik leuk? Waar was ik supertrots op? Waar werd ik gelukkig van? Dat doe je niet zelf, daar heb je docenten voor nodig.” Verschillende scholen, ook aoc's, hebben onder begeleiding van Kuijpers stappen gezet in loopbaangerichte begeleiding van leerlingen. Welke vragen stel je hen bijvoorbeeld? “Het hele idee is dat je als leerling leert over jezelf en dat alles waar dat kan verbinding krijgt. Dus niet dat je bijvoorbeeld in het eerste jaar een keer een kwaliteitenspel doet en een paar jaar later weer, een snuffelstage, een beroepenmarkt of een gastdocent en dat je dan verwacht dat een leerling zelf wel conclusies trekt en een keuze maakt. Daar zijn de gesprekken voor.”

“Waarom is loopbaanplanning vaak negatief voor leerlingen? Omdat ze altijd maar dezelfde vraag

krijgen waar ze geen antwoord op weten, namelijk: ‘wat wil je later worden?’ Dat is ontzettend frustrerend. Je doel is ook niet bereikt als een leerling zegt: dát wil ik later worden, maar als hij zegt: ik heb iets ontdekt over mezelf. Jij hoeft als docent niet een beter beeld te krijgen van die leerling, maar je wilt dat hij een beter beeld krijgt van zichzelf. Want je wilt dat hij goed terecht komt, op een plek waar hij enthousiast van wordt. Het gaat om de volgende stap in bijvoorbeeld studiekeuze en niet een keuze voor de lange termijn.” Als docenten bij loopbaanleren denken ‘o ja, dat moet ook nog’ is het niet eenvoudig ze mee te krijgen, erkent Kuijpers. “We gaan ook echt niet alle leerlingen supergemotiveerd achterlaten, maar als ze met overtuiging voor een volgende stap kiezen, zijn ze een heel eind.”

Ga ervoor aoc

Wat is er nodig dat jongeren een loopbaan in het groene domein overwegen? “Dan moet je laten zien dat je veel te bieden hebt in het groen. En bijvoorbeeld ook dat er ook mogelijkheden zijn als je een passie hebt voor zorg, techniek of design of techniek. Waar gaan leerlingen voor? Voor ervaringen, beelden en zekerheden in hun vervolgopleiding. Dus zou ik zeggen, laat hen in het vmbo-groen ervaringen opdoen in het mbo-groen die aansluiten bij ideeën die ze hebben of die hen nieuwe beelden tonen. Hoe is het mogelijk dat dit nog zo weinig gebeurt? Dat zou je kracht moeten zijn als groen onderwijs. Bovendien hebben ze al voor je gekozen, je hebt ze al binnen je aoc. Ik zou zeggen: ga ervoor aoc!”

Waar staan we dan met loopbaanleren over vijftien of twintig jaar? “Ik probeer na te gaan of het mogelijk is dat we meer kijken naar kwaliteiten van leerlingen. Dat zou mooi zijn. We zijn in onderwijs zo gewend – en dat moeten we ook niet loslaten – om te kijken naar wat leerlingen niet kunnen en wat ze nog moeten doen in plaats van naar wat ze wel kunnen en willen doen. Als je als docent kwaliteiten van kinderen weet op te sporen, niet alleen de cognitieve kwaliteiten, kun je een verschil maken in het leven van een kind.” “Als docent is dan het ideaalbeeld dat je niet redeneert: ik ben klaar als een leerling zijn diploma heeft gehaald, maar ik ben klaar als de leerling op een plek terecht is gekomen waar hij nieuwe dingen kan leren en uitproberen, als onderdeel van een leven lang leren.” ■

‘Jij hoeft als docent niet een beter beeld te krijgen van die leerling, maar je wilt dat hij een beter beeld krijgt van zichzelf’